

بررسی اسناد تاریخی تهیه و تدارک فرش برای حرم امام رضا (ع) در آستانه عید سلطانی

منا سلطانی^۱

زهرا فاطمی مقدم^۲

چکیده

نوروز مهمترین جشن باستانی ایرانیان است که همواره از اهمیت ویژه ای نزد آنان برخوردار بوده است. نوروز و آیین های نوروزی آنچنان با فرهنگ ایرانیان درآمیخته که با وجود تغییر حکومت ها و مذاهب طی قرون متمادی همچنان جایگاه خود را به عنوان مهمترین جشن ملی نزد ایرانیان حفظ کرده است.

حرم مطهر امام رضا (ع) از جمله اماکن مقدسی است که جشن نوروز در آن طی سده های متمادی با شکوهی خاص برگزار شده است. قدیمی ترین اسناد تاریخی مرتبط با جشن نوروز در حرم رضوی به دوره صفویه باز می گردد که در بسیاری از آنها از «عید نوروز» با عنوان «عید سلطانی» یا «نوروز سلطانی» یاد شده است. بررسی کتب و اسناد تاریخی نشان می دهد که آیین برگزاری جشن نوروز در حرم امام رضا (ع) شامل مراسم نقاره زنی، هدیه و خلعت بخشی، استقبال از زائرین و مجاورین و... همچنین مجموعه اقداماتی نظیر نظیف و غبارروبی حرم و چراغانی آن پیش از برگزاری مراسم بوده است.

مفروش کردن حرم مطهر نیز یکی از مهمترین اقداماتی بوده که در آستانه عید نوروز صورت می گرفته و متصدیان امور آستان قدس طبق قواعدی خاص به تهیه و تدارک فرش اقدام می کردند. در این راستا مجموعه ای از اسناد و مدارک تاریخی از دوره صفویه تا اواخر دوره قاجاریه موجود است. بررسی این اسناد علاوه بر آنکه نقش مهمی در شناخت ارتباط بین عید نوروز و تهیه و تدارک فرش برای حرم امام رضا (ع) و چگونگی انجام آن در دوره های مختلف دارد، اطلاعات ارزشمندی را به تاریخ فرش ایران خواهد افزود. پژوهش حاضر از نوع پژوهش های تاریخی است که بر پایه مطالعات کتابخانه ای و اسنادی صورت گرفته و محدوده زمانی آن سه دوره تاریخی صفویه، افشاریه و قاجاریه را شامل می شود.

کلید واژه: فرش، اسناد فرش، حرم امام رضا (ع)، جشن نوروز، عید سلطانی، نوروزسلطانی

۱- کارشناس ارشد مرمت اشیاء تاریخی و فرهنگی - عضو هیأت علمی دانشگاه هنر (مربی) - soltanimona16@gmail.com

۲- دانشجوی دکتری تاریخ دانشگاه فردوسی - کارشناس اسناد سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی -